

muhakkak bu, o kimse için bir sadaka olur." buyurduğunu işittim.”[\[1\]](#) diye cevap verdi. Sahâbe, Hz. Peygamber’in teşvikiyile böyle ağaç dikiyor ve çevreyi yeşillendiriyordu. Çünkü canlı cansız tüm varlıkların bir arada bulunduğu ve birbirini etkilediği çvre, güzelleştirilmek üzere insana emanet olarak verilmişti. Aslında yeryüzüne gönderilmeden önce de insanın bir çevresi vardı. İnsanlığın atası Hz. Âdem, altlarından ırımkalar akan yemeşil bir cennette yaşamaktaydı. Orada çevresi ile bizzat Yüce Allah tarafından tanıştırıldı. Çevreyi anlama ve anlamlandırma sürecinin daha başlangıcında Allah, Hz. Âdem’e varlıkların isimlerini öğretti. Allah Teâlâ, yeryüzünde hayat serüvenine başladığı günden bugüne insana çevresini tanıtmaya ve çevrenin taşıdığı anımları hatırlatmaya devam etti… Ve son elçii Hz. Muhammed’e gönderdiği vahiyde de Allah, çevreyi hem maddî nitelikleri hem de mânevî karakteri ile birlikte zikretti.

وَلِلّٰهِ
مَا فِي
السَّمٰوَاتِ وَمَا فِي
اللّٰهُ
بِكُلِّ
شَيْءٍ
مُح۪يطًا۟
“Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır. Allah, Muhît’tir (her şeyi çepeçevre kuşatandır).”[\[2\]](#) buyurmak suretiyle çevrenin Yüce Yaratıcı ile olan doğrudan ilişkisine dikkat çekmiştir. En küçüğünden en büyüğüne kadar evrendeki bütün varlıkların, fizikî kıymetinin ötesinde mânevî bir değeri vardır. Zira göklerde ve yerde ne varsa hepsi Allah’i tesbih eder. Ne var ki insan, onların tesbihini anlayamaz.

وَالنَّجْمُ
وَالشَّجَرُ
يَسْجُدَانِ
“Bitkiler ve ağaçlar (Allah’a) secde ederler.”[\[3\]](#) buyuran Kur’an, bitkilerin ruhsuz, duygusuz, cansız ve amaçsız varlıklar olmadığını hatırlatır. Nitekim Hz. Peygamber, haciların telbiyelerine etrafta bulunan ağaçların eşlik ettiğini bildirmiştir.[\[4\]](#) müezzin sesini işten herkesin yanında ağaçların da kıyamet gününde müezzin lehinde şehâdette bulunacağını haber vermiştir.[\[5\]](#)

 Kısacası

اَفَغَيْرَ
د۪ينِ
اللّٰهِ
يَبْغُونَ
وَلَهُٓ
اَسْلَمَ
مَنْ فِي
السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ

طَوْعًا
وَكَرْهًا
وَاِلَيْهِ
يُرْجَعُونَ
”Onlar Allah’ın dininden başkasını mı arıyorlar! Oysa gümüşlerde olanlar da yerde
olanlar da isteyerek veya istemeyerek hep O’na boyun eğmişlerdir ve O’na
dündürürlerdir.”
[\[6\]](#) Bir önceki yette Yüce Allah,
وَمَا مِنْ
دَآبَّةٍ
فِي
الْاَرْضِ
وَلَا
طَآئِرٍ
يَط۪يرُ
بِجَنَاحَيْ
07;ِ اِلَّآ
اُمَمٌ
اَمْثَالُكُ
05;ْۜ مَا
فَرَّطْنَا
فِي
الْكِتَابِ
مِنْ شَيْءٍ
ثُمَّ اِلٰى
رَبِّهِمْ
يُحْشَرُونَ
”Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve
gümüşlerde iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi sizin gibi
topluluklardır. Biz kitapta hiç bir şeyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp rablerinin
huzuruna getirileceklerdir.”
[\[7\]](#) Yani hayvanların ve kuşların insanlar gibi ümmeüt
olduğunu bildirmektedir. Hz. Peygamber de ümmeüt olan bu hayvanlara karınca ve
kümekleri örnek verir. Dolayısıyla İslâm’da çevreye yüklediği
anlam, bütün varlıkların daha yaratılıştan bir değere sahip olduğu ilkesine dayanır.
Buna gümüşle ilk olarak çevre, Allah’ın insana bir emanetidir.
Ccedil;ünkü insan, canlılar içinde çevreyi en üst düzeyde
algılayabilen varlıktır. Bu sebeple Allah, doğayı, gümüşlerde ve yerde olan her şeyi insanın
hizmetine vermiş, yeryüzünde emaneti yüklenen varlık olması sebebiyle de
insanı sorumlu tutmuştur. İnsanın dünyadan sorumlu olmasının bir anlamı da budur. Ayrıca
içinde yaşamın devam ettiği şu dünyada, hava, toprak ve su gibi doğal kaynaklar
yalnız insanın değil yeryüzdeki canlıların ortak malıdır. Nitekim Hz. Peygamber,
الْمُسْلِمُ
08;نَ شُرَكَاءُ
فِى ثَلاَثٍ
فِى الْكَلإِ
وَالْمَاءِ
وَالنَّارِ
”Mümkin manlar üccedil; şeyde ortaktırlar: suda, merada ve ateşte”

[8] Müslümanların çayır, su ve ateş gibi doğal imkânları paylaşmak zorunda olduklarını söylerken bu gerçeğe işaret etmiştir. Dolayısıyla insanlar çevreye karşı bu bilinçle davranışın durumundadır. Çevre, ikinci olarak, insanları, Allah inancına ulaştıramıla kanıtlar bütünüdür.

Çünkü Kur’an’da Allah’ın kudretini, ilmini, celâl ve cemâlini yansıtın muhteşem bir kânat tablosu sunulur. Kâinattaki her şeyin anlam yüklü olduğuna vurgu yapılır. Nitekim insanın her gününü birlikte geçirdiği yeryüzüne ve gökyüzüne ait canlı ve cansız varlıklar Kur’an’da sıkılıkla zikredilmiştir. Kabaran denize, aya, çekilip gittiğinde geceye, aydınlandığında sabaha, şafağa, burçlarla dolu gökyüzüne, yeryüzüne, güneşe ve onun aydınlığına yemin edilmiştir. Hatta Kur’an’daki bazı sûrelere, inek, arı, karınca, örümcek gibi hayvanların bazlarına da yıldız, demir, güneş gibi tabiat varlıklarının isimleri verilmiştir. Özellikle Allah’ın kudreti, insanlara olan ihsanı ve verdiği sayısız nimetler anlatılırken çeşitli bitkiler, mahsul ve meyveler, büyük ve sık ağaçlı bahçeler, meralar ve bütün bunlarda suyun rolü eşsiz bir üslûpla anlatılır. Âdeta yeryüzünün cennete çevrilmiş bir tasviri yapılır. Diğer taraftan Kur’an, yeryüzünü bazen çocukların yetişmesi için hazırlanmış bir beşiğe, bazen üzerinde istirahat edilen bir döşege benzetir. Gökyüzünü de her çeşit bozulmadan muhafaza edilmiş, kandiller ve yıldızlarla süslenmiş bir tavana benzetir. Üçüncü olarak çevre, Allah’a kulluk görevini yerine getirerek ebedî âhiret yurdunun kazanıldığı bir mekândır. Dolayısıyla bu açidan da çevreyi geliştirip güzelleştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek için sorumluluk hissetmek, her Müslüman’ın görevidir. Zira çevre bilinci, çevredeki bütün canlılar, doğal, tarihî, sosyokültürel ve estetik değerler hususunda daha duyarlı olmayı ifade etmektedir.

Kur’an’da, #1602;#1614;#1583;#1618;
#1580;#1614;#1593;#1614;#1604;#1614;
#1575;#1604;#1604;#1617;#1648;#1607;#1615;
#1604;#1616;#1603;#1615;#1604;#1617;#1616;
#1588;#1614;#1610;#1618;#1569;#1613;
#1602;#1614;#1583;#1618;#1585;#1611;#1575; “...Allah her şey için bir ölçü koymuştur.”[9] ,
#1608;#1614;#1575;#1604;#1618;#1575;#1614;#1585;#1618;#1590;#1614;
#1605;#1614;#1583;#1614;#1583;#1618;#1606;#1614;#1575;#1607;#1614;#1575;
#1608;#1614;#1575;#1614;#1604;#1618;#1602;#1614;#1610;#1618;#1606;#1614;#1575; #1601;#1770;#1610;#1607;#1614;#1575;
#1585;#1614;#1608;#1614;#1575;#1587;#1616;#1610;#1614;
#1608;#1614;#1575;#1614;#1606;#1618;#1576;#1614;#1578;#1618;#1606;#1614;#1575; #1601;#1770;#1610;#1607;#1614;#1575; #1605;#1616;#1606;#1618;#1603;#1615;#1604;#1617;#1616; #1588;#1614;#1610;#1618;#1569;#1613;
#1605;#1614;#1608;#1618;#1586;#1615;#1608;#1606;#1613; “Yeri uzatıp yaydık, orada sabit dağlar yerleştirdik, yine orada miktarı ve ölçüsü belirli olan şeyler bitirdik.”[10]
#1575;#1614;#1604;#1588;#1617;#1614;#1605;#1618;#1587;#1615;
#1608;#1614;#1575;#1604;#1618;#1602;#1614;#1605;#1614;#1585;#1615;

بِحُسْبَانٍۖ , وَالنَّجْمُوَالشَّجَرُيَسْجُدَانِ ,وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَاوَضَعَالْم۪يزَانَۙ , “Güneş ve ay bir hesaba göre(hareket etmekte)dir. Bitkiler ve ağaçlар (Allah’a) secde ederler. Göğü (Allah) yükseltti ve mizanı (dengeyi) O koydu.”[11] ayetleriyle evrende tabiî ve ekolojik bir dengenin varlığına dikkat çekilmektedir. وَلَاتُفْسِدُوافِيالْاَرَضِضِاوَبَعْدَاِصْلَاحِهَاوَادْعُوهُخَوْفًاوَطَمَعًاۜاِنَّرَحْمَتَاللّٰهِقَر۪يبٌ مِنَالْمُحْسِن۪ينَ “Düzene sokulduktan sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın!”[12] yeti ile de bu dengenin bozulmaması gereği belirtilmektedir. وَلَوِاَّبَعَالْحَقُّاَهْوَآءَهُمْلَفَسَدَتِالسَّمٰوَاتُوَالَالَاوَمَنْف۪يهِنَّۜبَلْاَتَيْنَاهُمْبِذِكْرِهِمْفَهُمْذِكْرِهِمْمُعْرِضُونَۜ “Eğer Hak, onların kötü arzu ve isteklerine uysayıdı mutlaka gökler ve yer ile bunlarda bulunanlar bozulur giderdi...”[13] yeti ise yer ve göğün yani hayatı devam ettiren çevre şartlarının, nizam ve dengenin insanların eliyle bozulabileceğini bildirmektedir. Nitekim Yüce Allah, bu bağlamda,

ظَهَرَ
الْفَسَادُ
فِي الْبَرِّ
وَالْبَحْرِ
بِمَا
كَسَبَتْ
اَيْدِي
النَّاسِ
لِيُذ۪يقَهُ
05;ْ بَعْضَ
الَّذ۪ي
عَمِلُوا
لَعَلَّهُمْ
يَرْجِعُونَ
“İnsanların kendi işledikleri (kötülükler) sebebiyle karada ve denizde
bozulma ortaya çikmiştir. Dönмелери için Allah, yaptıklarının bazı
(kötü) sonuçlarını (dünyada) onlara tattıracaktır.” [14] Buyurmuştur.
Bütün bunlar, sorumsuzca davranışlar sergileyerek çevreyi bilinçsizce
kullanmanın ve kirletmenin bütün canlılara zarar vereceğini ve sonuçta
korkunç felâketlerin ortaya çikmaması için
düzenin bozularak korkunç felâketlerin ortaya çikmaması için
Allah’ın yarattığı kâinata hikmet, rahmet ve sevgi nazarıyla bakan Sevgili
Peygamberimizin tabiatı yaklaşımı, Kur’an âyetlerinden hareketle en başta tevhid
inancına dayanmakta olup ibret ve tefekkür merkeziydi. Hz. Peygamber, doğal kaynakların
kullanımında açgözülük, israf ve sömürüyü
engelleyecek ahlâkî denetim kanalları oluşturmaya gayret etmişti. Nitekim
Kur’an’da da müminler, yersiz ve gereksiz harcamalardan sakındırılmıştı. Hz.
Peygamber bu hususu, كُلُوا
وَاشْرَبُوا
وَتَصَدَّقُ
08;ا
وَالْبَسُوا
مَا لَمْ
يُخَالِطْهُ
إِسْرَافٌ
أَوْ
مَخِلَةٌ “İsraf veya kibir
karışmadıkça yiyniz, içiniz, sadaka veriniz ve giyininiz.” [15]
 Sözleriyle ifade etti. Eğer iktisatlı hareket edilir, insanın bitmek tükenmek
bilmeyen arzuları denetim altına alınır ve israftan sakınarak dünya imar edilirse kimse
aç ve açikta kalmazdı. Yeryüzü hakkında Hz. Peygamber,
أَنَّ
الأَرْضَ
أَرْضُ
اللَّهِ
وَالْعِبَاد
14; عِبَادُ
اللَّهِ “Arz (yeryüzü)

Allah'ın arzıdır, insanlar da Allah'ın kullarıdır...”[\[16\]](#) Buyurmuştur. Dolayısıyla varlıklar birbirine rakip değil her biri ayrı bir değere sahiptir ve her varlığın sahibi Allah'tır. Bütün varlıklara rahmet nazarıyla bakan Kutlu Neb'için;nin, Kur'an'ın, yeryüzünde; n sükunları olarak nitelendiği dağlardan biri olan Uhud dağı hakkındaki sevgi dolu şu sözler; onun evreyle bakışını göstermesi açısından nemlidir. Tebük Gazvesi döndüğünde şunu söylemiştir: Hz. Peygamber'in dudaklarından şu sözler: “Uhud dağı gürültüsü vermiştir: هَذِهِطَابَةُ ،وَهَذَاأُحُدٌ ،جَبَلٌيُحِبُّنَاوَنُحِبُّهُ”
İşte bu Tâcîbe'stir (iyilik ve gürültü zellik şehridir). Bu da Uhud'dur, söyle bir dağdır ki o bizi sever biz de onu severiz.[\[17\]](#) Sevgili Peygamberimiz, yeryüzünde; bir parçacık ası olan toprağı, hem maddî; mînevî; temizlenme ve arınma aracı hem de ibadet yeri olarak gürültüm; şırtı; Nitekim kendinden önceki peygamberlere verilmeyip de sadece kendisine verilen hususları söyledi bir hadiste o (sav),
وَجُعِلَتْ
لِىَ
الأَرْضُ
طَهُورًا
وَمَسْجِدًا
”Benim i̇ccedil;in yeryüzünde; temiz ve namaz kılmaya uygun kılınmıştır”
[\[18\]](#) buyurur. Nitekim namaz ancak su ile abdest alınarak veya su bulunmadığında toprakla teyemmüm; edilerek kılınır. Diğer dinlerde ibadetler sadece mînevî; betlerde yapılırken İslâm;da namaz yeryüzünde; her yerinde kılınabilmektedir. Yeryüzünde; temiz tutulması, bu temiz hâlin devam ettirilerek kirletilmemesi, zellikle insanların yaşadığı şehirlerin, kâğıyelerin, mahallelerin, caddelerin ve sokakların tertemiz olması hem insan sağlığı hem tertip ve düzene hem de gürültü zellik ve estetik ȧccedil;isinden nemlidir. Nitekim Sa'd b. Ebûcâfir; Vakkâs;tan nakledildiğine göre, Hz. Peygamber,
نَظِّفُوا
أَفْنِيَتَكُمْ ”Evlerinizin önceki nelerini temiz tutunuz.”[\[19\]](#) Buyurmuştur. Bu bağlamda Allah Resûcî; tarafından anlatılan şu kıssa dikkat çekicidir:
مَرَّ رَجُلٌ
بِغُصْنِ
شَجَرَةٍ
عَلَى ظَهْرِ
طَرِيقٍ
فَقَالَ
وَاللَّهِ
لأُنَحِّيَنَّ هَذَا عَنِ

الْمُسْلِمِينَ لاَ
يُؤْذِيهِمْ .
فَأُدْخِلَ
الْجَنَّةَ “Bir
adam yol üzerinde dikenli bir dala rastladı: "Vallahi, bunu Müslümanlardan
uzaklaştırayım da onları rahatsız etmesin!" dedi. Bu sebeple cennete konuldu.”[20]
 Peygamber Efendimizin bu konudaki hadisleri, günümüzde genellikle
kamu hizmeti olarak algılanan sokak ve caddelerin temizliğine gerçekte her ferdin katkı
sağlaması gerektiğini göstermektedir. Hz. Peygamber,
وَيُمِيطُ
الأَذَى عَنِ
الطَّرِيقِ
صَدَقَةٌ “Rahatsız edici bir şeyi
yoldan kaldırın sadakadır.”[21] Buyumak suretiyle, çevrenin tertip ve
düzenini sağlananın ecir kazandıracağini belirtmiş; hatta bu konuyu imanla ilişkilendirerek,
الإِيمَانُ
بِضْعٌ
وَسَبْعُونَ
أَوْ بِضْعٌ
وَسِتُّونَ
شُعْبَةً
فَأَفْضَلُهَ
ا قَوْلُ لاَ
إِلاَّ
اللَّهُ
وَأَدْنَاهَا
إِمَاطَةُ
الأَذَى عَنِ
الطَّرِيقِ
وَالْحَيَاءُ
شُعْبَةٌ
مِنَ
الإِيمَانِ
“İman yetmiş yahut altmış küsur şubedir. En üst derecesi lâ ilâhe
illâllâh (Allah’tan başka ilâh yoktur) sözü, en alt derecesi ise
yolda insanları rahatsız eden bir şeyi kaldırıp atmaktır...” Buyurmuştur. Hz.
Peygamber, temizliğin her türlüsüne önem verdiği gibi mescit ve camilerin
temizliğine de ayrı bir özen gösterirdi. Nitekim bazen mescit içinde
gördügü pislikleri bizzat temizler, camilerin temizlenmesini ve güzel kokuyla
bezenmesini isterdi. Hz. Peygamber, oğlu İbrâhim’in cenazesinde, mezarın
içinde düzeltilmemiş hafif bir yarık gördü ve bunun derhâl
düzeltimesini emretti. Bu düzeltmenin ölüye fayda edip etmeyeceğinin
sorulması üzerine, أَمَا
أَنَّهَا
تَنْفَعُهُ،
وَلا

تَضُرُّهُ،
وَلَكِنْ
تَضُرُّ
بِعَيْنِ
الْحَيِّوَمَاتَ “Aslında bu, öüye ne fayda ne de zarar verir, sadece sağ olanın gözünü rahatsız eder.”[23] Buyurdu.
Peygamberimizin bu tavrı, çevrenin güzelleştirilmesine verdiği önem açisinden “kabrin içinde bile düzene ve güzelliğe özen gösterilmesi gerekiyorsa, diğer yerlerde çok daha fazlası gerekir” anlayışını içermektedir. Sevgili Peygamberimizin dilinde insanın her varlığa karşı olduğu gibi yeryüzüne ve toprağa karşı da sorumlulukları bulunmaktadır. Bu bağlamda Hz. Peygamber, toprağın ekilmeksizin boş bırakılmasını hoş karşılamamış, مَنْ كَانَتْلَهُ أَرْضٌفَلْيَزْرَعْهَا فََإِنْلَمْيَزْرَعْهَا أَحْيَاأَرْضاًمَيْتَةًفَلَهُفِيهَاأَجْرٌ ،وَمَاأَكَلَتِالْعَافِيَةُمِنْهَافَلَهُفِيهَاصَدَقَةٌ “Her kim ölü bir toprağı (bakımını sağlayarak) ihya edecek olursa bundan dolayı ecir kazanır. Hayvanlar ondan yararlandıkça kendisine sadaka yazılır.”[25] Buyurmak suretiyle Müslümanları toprağı işleyerek korumaya teşvik etmiştir. Tüm bu rivayetler, toprağın işlenmesini öngörmekte ve bu şekilde davranışmanın çevreye katkı anlamı taşıdığını vurgulamaktadır. Özellikle çarpık kentleşme neticesinde verimli tarım arazilerinin beton yığınına dönüştürüldüğügünümüzde, Hz. Peygamber’in bu tavsiyelerine ne kadar çok muhtaç olduğumuz ortadadır. Çevre açisinden bakıldığından, insan hayatında toprak kadar değerli başka bir varlık da sudur. Ölü toprağın canlanması, yemyeşil olması, hayvanların ve insanların su ihtiyacını karşılayabilmesi için gökten tertemiz suyu indiren Allah’tır. Allah, bütün canlıları sudan yaratmış ve insana suya bağımlı bir hayat vermiştir. Allah Resûlü de yağmuru gördüğünde,

لأَنَّهُ
حَدِيثُ
عَهْدٍ
بِرَبِّهِ
تَعَالَى “(Bu su) Rabbi
tarafından az evvel yaratıldı.” [26] Buyurarak insanlara su nimetinin değerini
hatırlatırıdı. Resûl-i Ekrem, suyun Allah’tan gelen bir bereket olduğunu belirterek
yemek duasında, الْحَمْدُ
لِلَّهِ
الَّذِى
كَفَانَا
وَأَرْوَانَ
75; ، غَيْرَ
مَكْفِىٍّ ،
وَلاَ
مَكْفُورٍ “Bizi suya
kandıran Allah’a hamdolsun!” [27] sözleriyle şükrünü eda
ederdi. Abdest ve gusül gibi ibadetlerde de kullanılan su, Hz. Peygamber’in
dualarında, اللَّهُمَّ
نَقِّنِى
مِنَ
الْخَطَايَا
كَمَا
يُنَقَّى
الثَّوْبُ
الأَبْيَضُ
مِنَ
الدَّنَسِ ،
اللَّهُمَّ
اغْسِلْ
خَطَايَاىَ
بِالْمَاءِ
وَالثَّلْجِ
وَالْبَرَدِ
“...Allah’ım! Beyaz elbisenin kirden olduğu gibi beni de günahlardan arındır!
Allah’ım! Benim günahlarımı su, kar ve dolu ile yıka!” [28]
 Cümleleriyle yer alıyordu. Çevrenin aslî unsurlarından olan suya karşı
insanın pek çok sorumluluğu bulunmaktadır. Çünkü su hayattır,
gelişüzel harcanabilecek bir ihtiyaçç maddesi değildir. Nitekim bir gün
Sa’d b. Ebû Vakkâs abdest alırken Resûlullah (sav) onun yanından
geçmiş ve
مَا هَذَا
السَّرَفُ “Bu
israf nedir?” diye sormuştı. Sa’d, أَفِى
الْوُضُوءِ
إِسْرَافٌ “Abdestte israf
olur mu?” deyince Resûlullah (sav),
نَعَمْ

وَإِنْ
كُنْتَ عَلَى
نَهَرٍ جَار “Evet,
akan bir nehir üzerinde bile olsan (abdestte israf vardır).” [29] Buyurmuştu. Dolayısıyla
Hz. Peygamber, suyun en kutsal gayelerle bile olsa hoyratça kullanılmasına izin vermemiş
ve kendisi de buna dikkat etmiştir. Peygamber Efendimiz su kaynaklarının korunması
üzerinde ısrarla durmuş, اتَّقُوا
الْمَلاَعِنَ
الثَّلاَثَ
الْبَرَازَ
فِى
الْمَوَارِدِ
وَقَارِعَةِ
الطَّرِيقِ
وَالظِّلِّ
“Lânete sebep olan şu üç şeyi yapmaktan; su kaynaklarına, yol ortasına
ve gölgelik yerlere abdest bozmaktan sakının.” [30] Buyurmuştur. Ayrıca durgun su
birikintilerinin idrar ile kirletilmesi de hadislerle yasaklamıştır. Deniz suyunun temiz oluşu ile ilgili
olarak da Resûlullah (sav), هُوَ
الطَّهُورُ
مََيْتَتُهُ “Onun
(denizin) suyu temiz/temizleyici, ölüsü helâldir.” [31] buyurmuştur.
Kaynakların israf ile tüketilmesi çevre dengesini bozmakta ve bundan
bütün canlılar zarar görmektedir. Hz. Peygamber’in doğal su
kaynaklarının korunmasına yönelik kendi zamanındaki tedbirleri göz
önünde bulundurulduğunda günümüzde kanalizasyon sularının,
tibbî, kimyasal ve endüstriyel atıkların akarsulara, denizlere ve göllere
akıtılmaması gereği açiktir. Hayatı nefes alıp vermesine bağlı olan insan, toprak ve su
kadar havaya da muhtaçtır. Şehirdeki kalabalıktan uzaklaşıp tertemiz köy havasında
büyümeleri ve güzel konuşabilmeleri için bebeklerin bir köyde
sütanneye verilmesi âdeti Araplarda yaygındı. Bu âdet sebebiyle Hz. Peygamber
de çocukluğunda Tâif’te yaşayan Halîme isimli sütanneye verildi.
Hz. Peygamber havanın temizliğine de önem vermiş, meselâ, hicretten sonra
Bilâl-i Habeşî’nin ifadesiyle “veba beldesi’olan Medine’nin
hastalık havasının güzel bir hâle gelmesi için Allah’a dualar etmişti.
 Ayrıca o, insanları rahatsız edecek her türlü kötü kokuya tepki
gösterip soğan ve sarımsak yiyeceklerin camiye yaklaşmamalarını istemişti. Sıcaktan dolayı
mescitte ağır ter kokularının yükselmesi üzerine sahâbenin cuma namazına
yikanarak gelmelerini istemişti. Komşu hakkına dikkat çeken bir hadisinde Hz. Peygamber,
وَلا
تَرْفَعْ
بناءَكَ
فَوْقَ
بنائِهِ
فَتَسُدَّ
عَلَيْهِ

الرِّيحَ،
وَلا
تُؤْذِهِ
بِرِيحِ
قِدْرِكَ
إِلا أَنْ
تَغْرِفَ
لَهُ مِنْهَا
”Evini, komşunun evinden yüksek yaparak onun rüzgârini
engellemel” [32] Demītī. Hz. Peygamber’in bu buyruğunu bugün belki de en
iyi, çarpik kentleşmenin neticesinde apartmanların iç içe girdiği,
küçücük bir esintiye muhtaç, boy boy fabrika dumanlarının
gökyüzüne yükseldiği, egzoz dumanlarının cadde ve sokakları kapladığı
şehirlerde yaşayan insanlar anlayabilir. Kur’ân-ı Kerîm,
اَلَّذ۪ي
جَعَلَ
لَكُمْ مِنَ
الشَّجَرِ
الْاَخْضَرِ
نَارًا
فَاِذَآ
اَنْتُمْ
مِنْهُ
تُوقِدُونَ ”O,
sizin için yeşil ağaçtan ateş yaratandır. Şimdi siz ondan yakıp duruyorsunuz.” [33]
Buyurarak yeryüzünün doğal elbiseleri olan bitkilerin insanın
düşündüğünden çok daha fazla fonksiyonları olduğunu hatırlatır.
Altlarından ırmaklar akan yemyeşil cennet bahçelerini tasvir eder. Böylelikle cennete
teşvik için insanın güzel manzaralı bir çevrede hissettiği huzura vurgu yapılır
aslında. Nitekim Hz. Peygamber de en zor şartlarda bile olsa yeryüzünün
ağaçındırılmasını teşvik etmiş, إِنْ
قَامَتْ
عَلَى
أَحَدِكُمُ
الْقِيَامَةُ
، وَفِي
يَدِهِ
فَسِيلَةٌ
فَلْيَغْرِسْ
هَا ”Birinizin elinde bir hurma fidanı varken kıyamet kopuyor olsa
bile derhâl onu diksin!” [34] Buyurmuştur. Hz. Peygamber”in teşvikleri bununla
da sınırlı kalmamış, o (sav) dikilen ağaçların sevabından, diken kişinin
ölümünden sonra da yararlanmaya devam edeceğini, مَا
مِنْ رَجُلٍ
يَغْرِسُ
غَرْسًا
إِلَّا
كَتَبَ

اللَّهُ
عَزَّ
وَجَلَّ لَهُ
مِنْ
الْأَجْرِ
قَدْرَ مَا
يَخْرُجُ
مِنْ ثَمَرِ
ذَلِكَ
الْغَرْسِ “Bir kimse bir
ağaç dikiğinde Yüce Allah mutlaka bu ağacın meyvesi olduça ona sevap
yazar.” [35] Sözleriyle belirtmiştir. Sevgili Peygamberimiz o sırada azap
çekiklerini söyıldığı iki kişinin kabirlerinin üstüne yeşil hurma dalı
koymuştı. Bunu niçin yaptığıni soranlara,
لَعَلَّهُ
أَنْ
يُخَفَّفَ
عَنْهُمَا
مَا لَمْ
تَيْبَسَا
أَوْ إِلَى
أَنْ
يَيْبَسَا “Bu dallar ya­
kaldığı müddetçe azaplarının hafifletileceği umulur.” [36] Cevabını
vermişti. Peygamber Efendimizin bu uygulamasını örnek alan sahâbeden
Büreyde b. Husayb, defnedildiği zaman kabrinin üzerine iki ya­ dal dikilmesini vasiyet
etmişti. Hz. Peygamber’in bu tavsiyelerine bağlı olarak tarih boyunca Müslüman
kabristanlarının ağaçlandırılmasına özen gösterilmiştir. Ashâb-ı
kirâm da Hz. Peygamber’in ağaçlandırma ve yeşillendirmeye yönelik
teşvik ve tavsiyelerini özenle yerine getirmeye çalı­. Hz. Ömer, Huzeyme b.
Sâbit’e, “Arazine ağaç dikmene engel olan şey nedir?” diye
sorduğunda, Huzeyme, أنا شيخ
كبير أموت
غدا، “Yarın ölecek kadar ya­landım.” şeklinde
cevap vermiş, Hz. Ömer bu bahaneyi geçerli bulmayarak bahçesini
ağaçlandırması gerektiğini söyemiş ve ağaç dikme işinde onunla birlikte bizzat
çalışmıştır. [37] Yine Hz. Osman, günün ilerleyen bir vaktinde ağaç
dikerken, kendisini ziyarete gelen bir kimse, “Ey müminlerin emiri! Bu saatte mi
ağaç dikiyorsun?” diye sorunca, أن تأتي
وأنا من
المصلحي خير
وأحب إلي من أن
تأتيني وأنا
من المفسدين
“Bence, geldiğinde beni böyle salih amel işleyenlerden biri olarak bulman,
bozgunculuk yapanlardan biri olarak bulmandan daha hayırlıdır.” [38] Cevabını vermişti.
Aslında bir Yahudi’nin ölesi olan Selmân-ı Fârisî, efendisi ile
özgürlük antlaşması yapacağında, Hz. Peygamber üç yüz

hurma fidanı dikme şartını da antlaşmanın maddeleri arasına yazmasını ister. Daha sonra Sevgili Peygamberimiz, toplanan fidanları dikme işleminde bizzat bulunur ve dikilen bütün fidanlar da fire vermeden tutar. İnsanların zihinlerinde ağaçın ve yeşilin yer etmesini isteyen Hz. Peygamber, tozu toprağa bulanmış anlamına gelen “afira” isimli bir köyün adını da “yeşillik” anlamına gelen “hadira” kelimesiyle değiştirir. Ağaç dikme ve yeşillendirme faaliyetlerinde bulunmak kadar onları korumak ve sahiplenmek de sünnettir. Bu bağlamda Hz. Peygamber, hayvanların yemesi için ağaçtan yaprak silkeleyen kimseleri bu işi sopayla vurarak değil ağacı sallayarak nazik biçimde yapmaları konusunda uyarmıştır. Peygamberimiz (sav), genel olarak ağaçların gereksiz yere kesilmesini ve bitkilere zarar verilmesini yasaklamıştır. Özde de Hicaz iklimi açisinden yolcuların ve hayvanların gölgelenmesi gibi önemli faydalar sağlayan sidre ve benzeri ağaçların kesiminin yasak olduğunu, مَنْ قَطَعَ سِدْرَةً فِى فَلاَةٍ يَسْتَظِلُّ بِهَا ابْنُ السَّبِيلِ وَالْبَهَائِمُ عَبَثًا وَظُلْمًا بِغَيْرِ حَقٍّ يَكُونُ لَهُ فِيهَا صَوَّبَ اللَّهُ رَأْسَهُ فِى النَّارِ . “Her kim sidre ağacını keserse Allah onu başı üzeri cehenneme atar.”[\[39\]](#) sözleriyle ifade etmiştir. Hatta çeşitli ihtiyaççlarla zorunlu olarak ağaç kesmek isteyenlere, kestikleri ağaçların yerine yenilerini dikmeleri şartını koşmuştur. Savaşa çikan ordusuna ağaçları kesmemelerini özellikle emretmiştir. Her yıl hektarlarca ormanı çok kısa bir sürede küle çevirerek çevreye en çok zararı veren ateşin yanlış kullanımını önleme temelinde Medine’de bir gece bir evin yanması üzerine Hz. Peygamber’in, إِنَّ هَذِهِ النَّارَ إِنَّمَا هِىَ عَدُوٌّ لَكُمْ ، فَإِذَا نِمْتُمْ فَأَطْفِئُوهَا عَنْكُمْ “Şüphesiz ki bu ateş size ancak düşmandır. O hâde uyuyacağınız zaman ateşi söndürün!”[\[40\]](#) Uyarısı çevreyi koruma tedbirleri arasında yer alan nebevî bir uyarıdır. İçinde hayvanların ve bitkilerin doğal bir şekilde varlıklarını

sürdürebildikleri, üike genelinde büyük kentlerin ve endüstri
merkezlerinin kirlettiği havayı temizleyen yerler vardır. Hava kalitesinin korunmasına katkıda
bulunan günümüzdeki yeşil kuşak (sit alanı) anlayışı Hz. Peygamber’in
sünnetinde “yasak bölge” uygulaması şeklinde görülmektedir.
Hz. Peygamber, وَهُوَ
حَرَامٌ
بِحُرْمَةِ
اللَّهِ
إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَة
16; ، وَإِنَّهُ
لَمْ يَحِلَّ
الْقِتَالُ
فِيهِ
لأَحَدٍ
قَبْلِى ،
وَلَمْ
يَحِلَّ لِى
إِلاَّ
سَاعَةً مِنْ
نَهَارٍ ،
فَهُوَ
حَرَامٌ
بِحُرْمَةِ
اللَّهِ
إِلَى يَوْمِ
الْقِيَامَة
16; ، لاَ
يُعْضَدُ
شَوْكُهُ ،
وَلاَ
يُنَفَّرُ
صَيْدُهُ ،
وَلاَ
يَلْتَقِطُ
لُقَطَتَهُ
إِلاَّ مَنْ
عَرَّفَهَا ،
وَلاَ
يُخْتَلَى
خَلاَهَا “O (Mekke),
Allah’in yasaklımasıyla kıyamet gününe kadar harem bölgedir. Dikenin
kesilmez, avi ürkütümez... yaş otu yolunmaz.” [41] Buyurmuş,
benzer bir uygulamayı Medine’yi mukaddes ve dokunulmaz ilân ederek de
yürürlüğe koymuştur. Resûl-i Ekrem, bu bölgeлерde bulunan
bütün canlıların korunması konusunda titiz davranışmış, belirtilen kurallara uymayanlar
için müeyyideler getirmiştir.

[islam ve Hayat,Güncel Vaaz ve Hutbeler](#)